

Herinneringen van een oud-werker

Bart Storm (Onstenk)

Werker tussen 1961-1964 en 1965-1970

Op 1 augustus 1961 kwam ik, toen nog tien jaar, in Bilthoven aan. Het was zomervakantie en voor iemand uit de grote stad, 's-Gravenhage, was het in Bilthoven natuurlijk een paradijs. Het was bovendien prachtig weer. Ik ging de vakantie doorbrengen in mijn nieuwe pleeggezin in Eyckenrode. Door bemiddeling van mevrouw Volten, toen aan de Beatrixlaan, was ik hier terecht gekomen. De Werkplaats, mijn aanstaande nieuwe school, beschikte toen nog over een leger aan pleeggezinnen en over iemand die uitzocht waar je het best op je plaats was. Zo belandde ik op Eyckenrode, maar al na een paar maanden verhuisde ik naar een ander pleeggezin, waar ik langer zou vertoeven. In september begon dan mijn nieuwe leven op de Werkplaats. Omdat ik in 's-Gravenhage opgroeide als 'sleutelkind', leek het beter dat ik, in navolging van mijn oom eind jaren veertig, uit huis ging. Hij had hier geaard, dus zou ik dat ook wel doen. Ik kwam bij Tjalling, leraar aan de lagere school in het 'Oude Gebouw' aan de Frans Halslaan, toen nog lekker buiten, met een behoorlijk terrein eromheen waarop ondermeer het huisje Pandora. Natuurlijk was het voor mij nieuw de leraar bij de naam te noemen, maar ik herinner me niet dat dit enige indruk op me maakte. Meer was het zo, dat je dit gebruik vaak moest verdedigen tegen anderen die niet betrokken waren bij de W.P. en die meenden dat "het noemen van grote mensen bij hun naam alleen maar leidde tot brutale kinderen en vrijpostigheid". Onzin natuurlijk, maar ja.

Mijn tijd op de Werkplaats valt uiteen in twee perioden: 1961-1964 en 1965-1970. De eerste periode, waarin ik naar de X1 ging¹, herinner ik me als niet erg prettig. 1 Op de lagere school vond ik het niet erg fijn; alleen Middagontwerp en Volksdansen waren erg leuk.

Middagontwerp was een volkomen integratie van vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, biologie en dergelijke tot één geheel. Tjalling en Helen Bielke konden goed vertellen en wisten die middagen tot een feest te maken. Het was feitelijk een heel moderne aanpak; met de onderwijsvernieuwing van de jaren zeventig is er weer gestreefd naar die vakkenintegratie maar dat is tot nog toe schromelijk mislukt, zo

het al werkelijk gepoogd werd. Wat mij uit de X1-tijd, het gymnasium, nog duidelijk voor de geest staat, was een man als Wim van de Wijnpersse. Hij gaf onze klas Grieks. Beroemd (berucht) waren zijn kanariepietjes: gele blaadjes dun papier waarop een massa werkwoordsvormen ter overhoring. Ik was toen niet zo goed in Grieks en het was een echte dreiging. Wim was kaal en had een rode vlek op zijn voorhoofd. Dat zal wel zijn gekomen van zijn uitleg van het woord 'psylon'. Telkens wanneer de u-psylon en de è-psylon ter sprake kwamen, tikte hij met de houten kant van de bordenwisser op zijn voorhoofd. Psylon betekent namelijk 'kaal'! Hij kon ook als een vogel hippen wanneer hij een kanariepietje aankondigde.

Het oude gebouw was feitelijk heel knus: kleine, vrij lage lokalen, gelegen in een mooie tuin. De vijver heb ik niet meer meegemaakt, maar in de overgebleven kuil kon je lekker liggen zonnen of uitrusten. Een deel van de lessen vonden elders plaats: in het nieuwe gebouw of de tuingebouwen. Dan liep ik altijd door de Van Ooijensteeg. Ik mocht meestal achterop, maar als ik liep liet ik mijn tas vervoeren en lopen vond ik plezieriger. De steeg was toen nog onverhard met in de winter bevroren fietssporen waar je lekker over kon wegglijden en in de zomer modder als het regende. Over het Zwarte Pad mochten we niet vanwege de 'boze mannen'. De tuingebouwen, waar we onder andere Duits en geschiedenis hadden, waren drie houten barakken bij de Jan Steenlaan. Daar hing altijd een speciale lucht, waarschijnlijk van het zachtboard. Lutgard zwaaide daar de scepter.

Een beangstigend mens, want op de een of andere manier kende zij de namen van alle leerlingen. Was je in de pauze wel eens binnen dan klonk haar hoge stem: "Zo Bart, moet jij niet naar buiten?". Haar zinnen begonnen altijd met dat hoge "zo". Later zou ik ontdekken dat ze heel sportief was. Dan woonde ze in mijn groep de les Latijn bij en deed gewoon mee, ook met de testen. Ik had toen bijles wiskunde van haar. Maar tijdens die bijles kwam ze vaak met haar Latijnse thema om mij te vragen of het goed was. Dat waardeerde ik geweldig, die uitwisseling van vaardigheden.

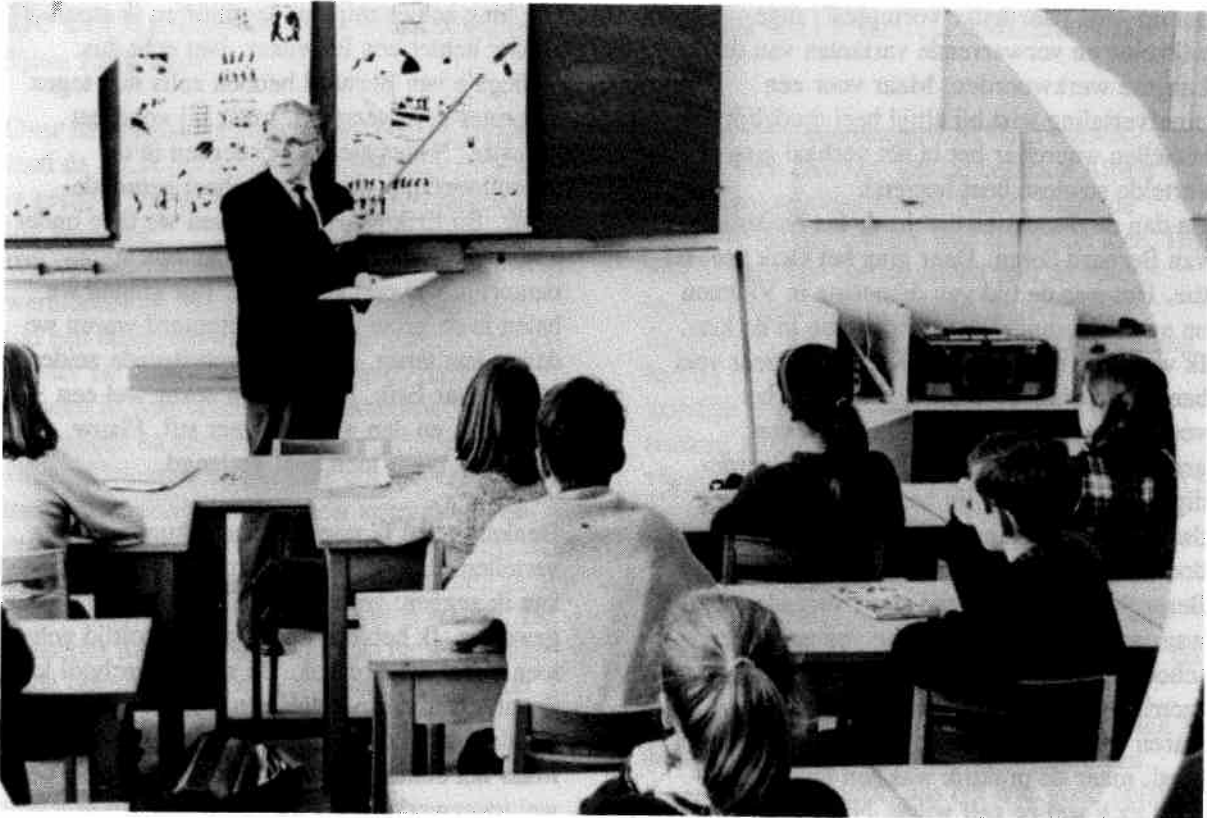
Geschiedenis hadden we in de XI van een leuke jonge leraar, Menno Simons. We waren dan ook erg geschokt toen we, terugkomend van de kerstvakantie, hoorden dat hij plotseling was overleden. Dat paste gewoon niet, een jong iemand die dan sterft. In het begin op de W.P. had ik ook een korte tijd spraakles van Anthe Barends, ook in de tuingebouwen. Blijkbaar had ik toch een tikje meegekregen van de taal van thuis, want ik zei bijvoorbeeld een "beetsje" in plaats van "beetje" en moest dan ook danig oefenen op de woorden met de s, de z en zo. Biologie had ik in de begintijd van Roelof de Haas. De school had toen nog een fantastische biologische tuin achter de gymvelden. Alle landschapsvormen van ons land waren nagebootst: polder, duin en noem maar op. Roelof tekende het bord altijd vol met paddestoelen en andere biologische zaken; blijkbaar deed hij dat uit zijn hoofd.

De klas van Bart Storm (midden onder).

Hij tekende prachtig en het was de bedoeling dat wij die tekeningen overnamen. Dat was altijd een geweldige frustratie voor mij. Perfectionist als ik was, vond ik mijn imitatie nooit ook maar in de verste verte lijken. En dan Lou Goetze: misschien heb ik niemand als docent zo gewaardeerd als Lou. Ik kon het geweldig met haar vinden, met haar bepaalde vorm van humor. We hebben haar ook wel eens erg voor de mal gehouden. We hadden een jongen in de klas, Hans, die op commando enorm bleek kon worden. Alsof hij doodziek was. Op een maandag, we hadden haar het

tweede uur, horen we ineens iemand roepen: "Lou, Hans is niet goed". En inderdaad hij had gespuugd. Lou, heel bezorgd, liet Hans meteen naar huis gaan. Maar het was een grap; hij ging inderdaad, maar het braaksel was van plastic. Nieuw voor mij waren de creatieve vakken. Heinrich von der Dunk gaf mij tekenen en dat was best leuk. Alleen, ik kom onvoldoende los bij dergelijke lessen en echt gepresteerd heb ik dan ook niet. Van hem was de beroemde uitspraak, wanneer wij in zijn ogen niet goed omgingen met de spullen: "Potverdoeme, dat doere materiahl." Een uitspraak die we vandaag de dag nog gebruiken. Zie je toch maar wat een invloed..... Van Hans Klarenbeek had ik boetseren, maar die uren gingen veelal op aan de gesprekken. Ik had les samen met Teddy Schroeder (ik dacht dat ze zo heette). Haar vader was toen ambassadeur in Algerije en daarover kon ze geweldig interessant vertellen. Dus veel verder dan het gieten van bekers uit een vorm ben ik niet gekomen. Eigenlijk waren de creatieve vakken aan mij niet besteed. Volksdansen echter wel. Ik herinner me nog heel goed Pomme Schroeder, die heel fijn les gaf. En de trojka en de Esko kolo. Ik vond het machtig. Wat ik minder leuk vond was dat mensen die geen zin hadden de boel verziekten door zich in een kring bijvoorbeeld te laten vallen. En iedereen eroverheen natuurlijk. Een vak waaraan ik altijd een geweldige hekel heb gehad en waaraan ik later ook niet meer deelnam, was gymnastiek. Oorzaak: die eeuwige stompzinnige balspelletjes. Wel herinner ik me de zorg van b.v. Henk Pijning voor de zwakke broeders. Er was een meisje dat wel wilde maar slecht durfde. Hij liet haar dan altijd achteraan de rij en wanneer ieder dan geweest was hielp hij haar in alle rust. Op de door mij gehate sportdagen was school voor mij een hel. Wat tenslotte leuk is, uit mijn eerste periode, is Engels. In de zomer van 1962 was ik zeven weken in Engeland: in een kindertehuis en in een Engels gezin. Ik sprak dus al een aardig mondje Engels toen ik Herman Bongers voor het eerst ontmoette. Zijn lesmethode, 'An oral approach', vind ik nog altijd bijzonder goed. Maar tijdens de les viel het hem op dat er iemand was die een andere uitspraak had dan de klas: de boosdoener was ik.

Engelse les van Herman Bongers.

Hij gaat uit van de werkelijkheid. Later is hij zijn methode met een groepje gaan demonstreren in Krasnapolsky in Amsterdam. Dat was bij-zonder leuk, hoewel het voor Herman in zo-verre triest was, dat bijna niemand uit de klas mee had gewild. In de lijn van zijn methode lag die voor Latijn: "Accipe ut reddas" (Leer om weer te geven). Probeerde ook uit te gaan van de realiteit. We hadden toen Latijn van de enige leraar die alle klassen met mij meeging: Henk Dubbink. Hij was ook mijn mentor. Mentortijd was altijd een uurtje om bij te komen van het weekeinde en nog wat te doen aan huiswerk of een test. Sinterklaas deden we samen en dat was best gezellig. In augustus 1964 kwam een einde aan mijn eerste periode in Bilthoven. Ik ging terug naar 's-Gravenhage.

In november 1965 was ik terug. Niet meer in de X1, maar in de F1 dit keer. Toen ik dat jaar ook nog eens bleef zitten, kwam ik in de E1 en dat was een geweldige klas. Daaraan heb ik de beste herinneringen. Ik was altijd in voor katekwaad. Hoe vaak hebben we niet het lokaal van Erik Martens versierd. Met een ontakelde kerstboom met een fietsband erin of zo. Een klasgenoot van mij hebben we eens ingebouwd in woordenboeken en gordijnen.

Erik had altijd de tactiek om eerst net te doen of er niets aan de hand was en te beginnen. Na een tijdje zei hij dan zo langs zijn neus weg of we de boel even wilden opruimen. Hij had iets heel studentikoos. Eigenlijk was hij ook wel in voor katekwaad, maar dat kon niet. Wanneer we thema's maakten, zat hij altijd mee te doen, of hij het ook voor de eerste keer zag. Grieks was leuk, maar die gehate werkwoorden en stamtijden. Je moest het steeds maar weer herhalen. Erik wou ook altijd extra goed vertalen en ons helpen de tekst te doorgronden. Nederlands leverde het niet op. Prachtige volzinnen wel. Een accusativus absolutus vertaalden we dan met "ik heb pijn wat betreft mijn hoofd." Prachtig toch? Henk Dubbink is de man die weliswaar Latijn gaf, en goed, maar die mijn woordenschat echt geweldig heeft verruimd. Bij hem "vliedden de wolken langs het zwerk nademaal/vermits/dewijl de storm woedde." Hij had een geweldige woordenkennis en vond het schitterend wanneer je die woorden ook benutte. Ook wanneer je vroeg naar de afkomst van die woorden. Ik ben nogal analytisch en ontleed graag woorden; dan onthoud ik ze beter. Tot wanhoop van de klas en genoeg van Henk vroeg ik dan ook regelmatig om een verklaring. Henk was ook

dol op "een paar leuke vormpjes", ingewikkelde en verwarrende varianten van de Latijnse werkwoorden. Maar voor een proefvertaling wist hij altijd heel duidelijk te vertellen waarover het in het verhaal ging. Hij vertelde sowieso heel boeiend. En dan de discussies tijdens de les Nederlands, van Bernard Schut. Daar ging het vaak heel fel toe. Het was de tijd van de oorlog in Vietnam en er waren duidelijke standpunten in de klas. Ik weet wel zeker dat de Werkplaats zeer veel heeft bijgedragen, in mijn geval, aan het vormen en onder woorden brengen van gedachten en meningen. Ook aan het verdedigen daarvan. In mijn begintijd wist ik niets daarmee aan te vangen. Nog in de X1 werd ik door mijn mentorgroep gestuurd naar de Gele Bespreking. Dat was een soort vergadering waarin de leerlingen de gang van zaken op school bespraakten met Tine Lambert (de rector). Of er ook andere medewerkers bij waren weet ik niet meer. Ik vond het idee wel goed, maar de praktijk was een farce. Tine deed toch wat ze zelf wilde. Niettemin, op de W.P. heb ik geleerd voor mijn mening uit te komen en deze te verdedigen. Toentertijd hadden we ook een leerlingenblad: 'De Bij'. Het was zieltoegend want vrijwel niemand schreef kopij. Ik heb ook nog in de redactie gezeten en heb toen zelf heel wat stof aangeleverd. Jammer, want het is toch ideaal als je ideeën, verhalen, gedichten, mededelingen en dergelijke kunt ventileren? Maar het lukte ons in de redactie niet de menigte te mobiliseren. Nu bestaat De Bij helemaal niet meer heb ik begrepen. Wat ik me ook nog herinner zijn de geweldige toneelstukken die door de werkers werden opgevoerd. Iphigeneia in Tauris met in de hoofdrol Mirjam Koen. Twee keer ben ik geweest en beide keren vond ik het fascinerend. En dan te bedenken dat ik zelf nooit op dat podium zou durven: ik was er al als de dood voor om een gedicht te moeten voordragen in de les van Hester Jansen-Klenke, die declamatie gaf. Dat spreken voor een gehoor heb ik pas bij Bernard Schut geleerd tijdens de spreekbeurten. Het grootste succes was denk ik die over het marxisme. Ik was kort daarvoor in Tsjecho-Slowakije geweest en had een grote poster van Marx meegebracht.

Die hing achter mij aan de muur en ik stond ervoor achter een lessenaar. Net echt dus. Collega's van Bernard hebben zelfs nog tegen de poster geprotesteerd, maar hij vond het prachtig. Naarmate we vorderden in de schoolloopbaan, werd het geheel gemoedlijker. Bij Erik Martens dronken we thee onder de blokuren op woensdag. Daar moest natuurlijk wel een koekje bij. Dat gingen we halen in de grote pauze en uiteraard waren we dan te laat terug. Als Erik protesteerde zeiden wij: "Maar Erik, je wilt toch zeker wel een koekje?", en dan was het weer stil. Flauw eigenlijk, maar toen heel geslaagd.

Denkelijk zou ik nog veel meer kunnen vertellen. Ik stop er echter mee. Als conclusie kan ik zeggen: zeker de periode 1965-1970 was geweldig. Ik heb een heel fijne schooltijd gehad toen. Veel geleerd ook. De sfeer op school kan ik natuurlijk niet vergelijken met die op andere scholen, want daar heb ik niet op gezeten. Maar het contact met de medewerkers, die ook wel tegenwerkers werden genoemd (en er waren natuurlijk ook akelige lieden bij, om een prachtig woord van Erik te gebruiken "sujetten"), was goed. Ik heb altijd het gevoel gehad serieus genomen te worden en voor vol te worden aangezien. Niet dat idee van een scholiertje te zijn, zoals je vaak hoort van anderen. De houding van de meeste medewerkers was betrokken, wat natuurlijk een beetje in de hand werd gewerkt door het feit, dat velen ook mentor waren. Het is denk ik door de W.P. geweest dat ik later psychologie ben gaan studeren: interesse voor de mensen. Maar ook, dat onderwijs mij altijd is blijven boeien en dat ik er nog altijd van droom zelf een eigen school te leiden of minstens een schooltype te ontwikkelen. Zeer vele ideeën van de W.P. zullen daarin dan hun plaats krijgen. Wie weet .....

Noten:

¹⁾ X1 is de aanduiding van de klas (evenals later in de tekst de F1 en E1).